

Robert C. Castel: Az id? mint hadszíntér

2025 november 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

értékelve

Mérték

Még nincs

Az orosz–ukrán háború kronopolitikája.

A számtalan, bársonyosan lebutított formában közkinccsé vált Clausewitz-idézet közül az egyik legismertebb az

er?, a tér és az id? háromszöge. Ez csupán egyike a porosz iskolamester által olyannyira kedvelt triádoknak, de egy bizonyos aspektusában egyértelműen kitűnik a többi háromszög közül. Ez pedig az a tény, hogy ennek a triádnak van egy olyan oldala, ami zéró vagy legalábbis nagyon kevés törődést kapott a hadelmélet és a stratégia tudorai részéről. Amíg számtalan könyv és tanulmány foglalkozik az er? és a fizikai tér kérdésével a háború kontextusában, addig az id?-t konstans, örök és uniform jelenlétként kezelik.

Az elemzői ridegtartás fő oka valószínűleg az a tény, hogy a fizikai tér és az er? legtöbb aspektusa aránylag könnyen mérhető, számokban kifejezhető és vizuálisan ábrázolható változók. Ezekkel ellentétben az id? egy jóval nehezebben megfogható faktor, különösen a szubjektív aspektusaiban.

Hogyan lehet kvantifikálni az amerikai, illetve a vietnámi küldöttségek szubjektív id?percepcióját a vietnámi háborút lezáró párizsi tárgyalások során, amikor az előbbi delegáció szállodai szobákat bérelt, az utóbbi pedig vásárolt egy villát? Hogyan lehet térképeken vagy grafikonokon ábrázolni az orosz, illetve az ukrán fél radikálisan különböző id?-konceptióját a háború különböző fázisaiban?

Elemzésemnek első célja, hogy a politológia egy kevésbé ismert ága, a kronopolitika lencséjén keresztül vizsgálja az orosz–ukrán háború változó dinamikáját. A második, nem kevésbé fontos célom, hogy a széles körben ismert geopolitikai perspektíva mellett egy új szemléletmóddal ismertessem meg a magyar ajkú közönséget. Rossz viccesédként már előre szeretném előzni a poént, és azzal a megállapítással futni neki az elemzésnek, hogy a kronopolitika nem felváltani hivatott a geopolitikát, hanem kiegészíteni, és hogy a két aspektus ugyanannak az éremnek a két oldalát képezi.

Jómagam is számtalanszor elmondtam, hogy az orosz–ukrán háború lényege egy geopolitikai küzdelem azért a pufferrért, ami az európai kontinensen a „Nyugat” és a „Kelet” között terül el, illetve annak a meghatározásáért, hogy hol húzódik a határ a kettő között. Ugyanakkor

ez a háború egy kronopolitikai küzdelem is: egy a jövő ígéreteibe révedő Ukrajna és a múlt biztonságát kereső Oroszország között. Az id? vonalát felgyorsítani vágyó Ukrajna és az id? folyását visszafordítani vágyó Oroszország között a harmadik pólust Ukrajna szövetségesei képezik. Ezek leginkább egy lassú, biztonságosabb, evolúciós folyamatot szeretnének látni, mivel teljesen tisztában vannak az ukrán gyorsulás veszélyeivel.

A konfliktus legalább annyira visszavezethető a három játékos eltérő sebességgel ketyegő óráira, mint a hagyományos, négyzetkilométerekben mérhető geopolitikai okokra.

Ha a nagystratégia szintjéről leereszkedünk a háború műveleti szintjére, akkor azt tapasztaljuk, hogy az id? egy sajátos hadszíntérre vált, amit a harcoló felek igyekeznek a saját hasznukra felhasználni, aszimmetriákat és az ezekből fakadó előnyöket keresve. Hogy mik a legjellemzőbb paraméterei az id?-csatátérnek? Az első: a döntések és a műveletek végrehajtásának sebessége. A második: az id?zítésük. A harmadik: a döntések és a cselekmények időbeli sorrendje. A negyedik pedig az információs hadviselés részét képező narratívák, amelyek a múlt emlékezetét, illetve pozitív és negatív jövőképeket használnak fegyverként.

A háború különböző szakaszaiban a harcoló felek több alkalommal eszközöltek ki gyökeres változásokat a fent említett paraméterekben.

A háború kezdeti, „Blitzkrieg” szakaszában az oroszok megpróbálták összezsugorítani a műveletek időtengelyét a gyors győzelem reményében. Ezzel szemben Ukrajna megpróbálta minél inkább kinyújtani ugyanazt az időtengelyt, hogy az orosz támadás a folyamatos súrlódás következtében elveszítse lendületét. Mivel Oroszország egy gyors háborút vizionált és nem számolt egy elhúzódó háború sebességével, az ukrán válasz igen hatékonynak bizonyult.

Az ukrán ellentámadás és a harkivi meg a herszoni sikerek annak tudhatók be, hogy az ukránoknak sikerült gyorsabban átállítani a műveleti metronómot egy gyorsan mozgó háborúra, mint Oroszországnak. Egy érdekes inverzió keretében most már az oroszok próbálták minél inkább lassítani a háború ritmusát és kifulladásztani az ukrán ellentámadás lendületét. Az ukránok próbálkozásai a gyors műveleti tempó fenntartására a nagy tavaszi ellentámadás során megtörték az orosz védelmi vonalakon, amikor nem sikerült egy gyorsan mozgó háború ritmusát ráerőltetni az orosz félre.

Amikor az ukrán ékek megtorpantak a Szurovikin-vonal el?tt, akkor Ukrajna nemcsak a fizikai térben torpant meg, hanem kénytelen-kelletlen átvette az orosz „id?számítást” is. Ett?l a ponttól kezdve a m?veleti szint? események tempóját, id?zítését és sorrendjét f?képp Oroszország diktálta.

Ukrajna csupán egyetlen kísérletet tett arra, hogy a saját el?nyére változtassa meg a háború sebességét. A kurszki betörés kronopolitikai szempontból helyes döntésnek bizonyult, ugyanakkor a térség katonaföldrajza szempontjából sohasem volt egyéb egy túlméretezett zsákutcánál.

2025-ben Ukrajna látszólag beletör?dött abba, hogy már nem lesz képes visszanyerni a kezdeményezést a háború kronopolitikája felett, és magáévá téve az oroszok által diktált ritmust, hosszú távú stratégiai védelemre igyekszik berendezkedni.

A kinetikus dimenzióval párhuzamosan futó gazdasági hadszíntér kronopolitikai elemzése egész sor igen érdekes kérdést vet fel. Mivel magyarázható a nyugati szankciós politika gleccsersebesség? alkalmazása? Mivel magyarázható a szankciós csomagok fokozatos és rétestésztaszer?en elnyújtott bevezetése? Mivel magyarázható a különböz? szankciós lépések id?zítése? Nyilvánvaló, hogy a szankciók kétél? fegyverként m?ködnek, ugyanakkor a Nyugatnak hosszú évek, talán évtizedek álltak rendelkezésére, hogy felkészüljön erre a fajta gazdasági hadviselésre, és ne 2022 februárjában kezdjen töprengeni azon, hogy mit is kéne lépni ezen a téren. A gazdasági hadviselés terén az id? egy mindennél fontosabb változónak bizonyult.

A korai tervezés hiánya, a lassú döntéshozatali folyamatok, a habozó és lépcs?zetes alkalmazás voltak azok a tényez?k, amelyek lehet?vé tették Oroszország számára, hogy tompítsa a szankciók életét és hogy átállítsa a gazdaságát az új korlátoknak megfelel?en. A gazdasági hadviselés kronopolitikai hadszínterén vívott küzdelemben a lomha orosz medve agilisabbnak bizonyult nyugati ellenfeleinél.

A szankciókon kívül a gazdasági hadviselés másik harcterét a hadianyag-ellátás és a haditermelés alkotja. Ezen a téren is sajátos sebességkülönbségeket észlelünk az ukrán, az orosz és az ezeket támogató szövetségesek között. Ukrajna és Oroszország mindent megtettek, hogy saját objektív korlátaik között felfuttassák a haditermelést és hadianyaggal lássák el a csapataikat. A Nyugat a maga részér?l igen lassan és igen óvatosan csepegtette azt, ami nem csurran – mind a mennyiség, mind a min?ség terén. Oroszország közeli szövetségesei, els?sorban Észak-Korea és Irán ezen a téren gyorsabban és határozottabban cselekedtek, annak ellenére, hogy a lehet?ségeik messze elmaradtak a nyugati gazdaságok lehet?ségei mögött. Ami a gazdaság kronopolitikáját illeti,

az orosz hadigépezetnek a nyugatinál sokkal korábban sikerült magasabb sebességre kapcsolnia. Ez utóbbi esetében bizonyítást nyert, hogy az anyagi er?források biztosítása nem jelenti a haditermelés azonnali felfutását, és hogy az autoriter államok gazdasági mechanizmusai rövid távon jelent?s el?nyt biztosítanak a nyugati demokráciákkal szemben.

A háború kronopolitikai elemzése nem lenne teljes, ha nem ejtenénk néhány szót a politika szintjér?l, párhuzamba állítva a két tábor jellegzetességeit. Az els? és legszembet?n?bb különbség Oroszország, valamint a szövetségesei és az Ukrajnát támogató demokráciák között a politikai id?horizontok terén nyilvánul meg.

Az autoriter államok politikai vezet?i sokkal hosszabb id?perspektívákban gondolkodnak, terveznek és cselekszenek, mint nyugati ellenfeleik. Az utóbbiak esetében a figyelmi sávszélesség és a „hosszú távú” tervezés ritkán tekint messzebbre a legközelebbi választásoknál, és a kitettség a széls?ségesen csapongó vox populival szemben is jóval nagyobb.

Az el?bbiek megengedhetik maguknak a lassú háborúk és a lassan mozgó diplomácia luxusát, míg az utóbbiak kénytelenek rövid távú sikereket hajszolni politikai túlélésük érdekében.

Mindez csupán néhány rövid példa volt arra, hogy miért fontos a térrel egyenérték? faktorként kezelni az id?t. De talán ennyi is elég, hogy meggy?zzük az olvasót arról, hogy az id? nem passzív hátttere a nemzetközi rendszernek, hanem egy sz?kösen rendelkezésre álló er?forrás és egy egyedi hadszíntér, ahol háborúkat lehet nyerni vagy elveszíteni.

Robert C. Castel

A szerz? az Alapjogokért Központ biztonságpolitikai szakért?je, lapunk f?munkatársa

www.magyar nemzet.hu

Ajánló